

א שטיקל שפת אמת

על הדף

מסכת עירובין - דף ד

שם בגמ' כל הפסוק לשיעורין נאמר חטה לבית המנוגע שעורה כו' (ד, א).

וברש"י שם: לשיעורין נאמר: הפסוק מדנר נשנמה של ארץ ישראל, שאפילו נדנרי תורה נריכין לשער נפירותיה איסורין שנמורה.

לפי זה אפ"ל דהשיעור הוא רק לפי חטה ושעורה שבארץ ישראל, כיון דלשבח הארץ נאמר דמשערין בפירות איסורין שבתורה, וגם פירות דארץ ישראל קלים לאכול¹, לכן משערין בחטה שבארץ ישראל². [אכן למסקנת הגמ' דהלכתא ניהו וקרא אסמכתא הוא לא אמרינן הכי כדמשמע מסתימת הפוסקים לענין שיעור כזית³, וכן משמע בכלים (פי"ז) ע"ש⁴]:

(שפת אמת מסכת סוכה דף ה ב')

שם בגמ' רמון כו' כל בעלי בתים שיעורין ברימונים (ד, ב).

פי' רש"י (ד"ה גרוגרת, בא"ד בעל הבית חס) אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן. ויתכן סברא זו, בכלי שקיבלה טומאה⁵, שעל ידי שבר קטן ניטל שם הראשון שהיתה עומדת לימכר, אבל שלא תקבל טומאה מכאן ולהבא צריך עיון הטעם, דאטו אומן לא יכניסנה לביתו לרימונים [אם נעשה בה נקב ואינה עומדת לימכר] וצ"ע לדינא⁶. וגם הרמב"ם (פ"ו מה' כלים הלכה א) סתם הדין בכלי בעלי בתים הן לצאת מידי טומאה הן שלא יקבל טומאה ובאומן לא ביאר הדין⁷, [אכן בפ"י רש"י בסוכה (ו א') משמע דאפי' שלא לקבל טומאה שיעורו בנקב קטן⁸]:

¹ כן הוא בספרי דברים פרשת עקב פסקא לז' הרי הוא אומר ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים, (ירמיה ג יט) מה צבי זה קל לאכל מכל בהמה וחיה כך פירות ארץ ישראל קלים לאכל מכל הארצות.. ולזה רמזו הפייטן בקינות לתשעה באב בקינה לז', ציון קחי כל צרי גלעד, וכתב שם באמצע: כל תענוגים בבוא בוסרך, לא קהתה השן'.

² וכ"כ הרש"ש בסוכה על תוס' ד"ה גפן, שמביא פירוש רש"י כאן רביעית יין נויר לחייבו מלקות, והוקשה הרש"י על רש"י ז"ל: ולי קשה על פי' זה ... דמאי שבחא דא"י חנין כל הפסוק זה דארץ חטה ושעורה לשיעורין נאמר בריש עירובין ובריש סוכה, ופירש"י ז"ל בסוכה דף ה' ב' הפסוק מדבר בשבחה של א"י שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותי איסורין שבתורה, עכ"ל, הרי דצריכין דוקא לשער בשל ארץ ישראל. ובאמת אינה ראייה כלל שאין כוונת רש"י ז"ל שצריכין דוקא ככמות וגודל של פירות א"י, אל שצריכין דוקא אותן מינים שמצויין בה בא"י, שאפילו לדיני תורה זקוקים לארץ כזו המצויים בה פירות הללו שנצרכים לשיעורין, מלבד שבחה במובן פשוטו של מקרא שמצויין בה אותן פירות הנצרכים לכל אדם ביותר. וכמו שבח של א"י במובן הפשוט שיש בה פירות הללו אינו לאפוקי שבשאר ארצות אינם נמצאים אלא להודיע שבחה של א"י שלא תחסר כל בה ה"נ בשבחה של א"י לענין שיעורין היינו שלא תחסר כל מה הנצרך לדיני התורה לשיעורין, והדברים מפורשים היטב יותר ברש"י ז"ל ברכות דף מא, שכתב שם בד"ה ופליגא, וז"ל שבחה של ארץ ישראל שיש בה פירות ששיעורי תורה ניתלין בהן עכ"ל, הרי דזהו שבחה שנמצאים בה פירות הנצרכים לשיעורין ולא שמוכרחים לשער דוקא ככמות וכגודל של אותן פירות והדברים פשוטים וברורים כמשנ"ת. עכ"ל. ועי' מה שכתבי ליישוב בהערה הבאה.

³ עי' בספר שיעורין של תורה [מהגאון הסטייפלר זצ"ל] פרק י' אות ה' שכתב: וראיתי לספר א', שרוצה להוכיח דצריך לשער דוקא בפירות ארץ ישראל מהא דאמר ר' חנין כל הפסוק זה דארץ חטה ושעורה לשיעורין נאמר בריש עירובין ובריש סוכה, ופירש"י ז"ל בסוכה דף ה' ב' הפסוק מדבר בשבחה של א"י שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותי איסורין שבתורה, עכ"ל, הרי דצריכין דוקא לשער בשל ארץ ישראל. ובאמת אינה ראייה כלל שאין כוונת רש"י ז"ל שצריכין דוקא ככמות וגודל של פירות א"י, אל שצריכין דוקא אותן מינים שמצויין בה בא"י, שאפילו לדיני תורה זקוקים לארץ כזו המצויים בה פירות הללו שנצרכים לשיעורין, מלבד שבחה במובן פשוטו של מקרא שמצויין בה אותן פירות הנצרכים לכל אדם ביותר. וכמו שבח של א"י במובן הפשוט שיש בה פירות הללו אינו לאפוקי שבשאר ארצות אינם נמצאים אלא להודיע שבחה של א"י שלא תחסר כל בה ה"נ בשבחה של א"י לענין שיעורין היינו שלא תחסר כל מה הנצרך לדיני התורה לשיעורין, והדברים מפורשים היטב יותר ברש"י ז"ל ברכות דף מא, שכתב שם בד"ה ופליגא, וז"ל שבחה של ארץ ישראל שיש בה פירות ששיעורי תורה ניתלין בהן עכ"ל, הרי דזהו שבחה שנמצאים בה פירות הנצרכים לשיעורין ולא שמוכרחים לשער דוקא ככמות וכגודל של אותן פירות והדברים פשוטים וברורים כמשנ"ת. עכ"ל. ועי' מה שכתבי ליישוב בהערה הבאה.

⁴ כוונתו על המשניות שם, הרמון שאמר, כגרוגרת שאמר כו', הרי שהמשנה אינו מתחשב עם גודל פירות ארץ ישראל דוקא. ולי הקטן עלתה במחשבה לתרץ, דודאי גם רבינו לא כיון על הפירות שמשערין בהשיעור שלהם, וכוונתו רק על השיעור של 'חטה' שבזה משערין מחטה שבארץ ישראל, [כך נראה קצת מלשוננו, הגם שנקט מתחילה גם שעורה], והטעם שכמו שראינו שהתורה הקפידה על פת של חטה, וכשהוא מיטב, ובלפתן כיון שדוקא אז נאכלת מהר משעורה, כמו כן הקפידה התורה על פרט שיהיה חטה שבארץ ישראל שהם 'קלים' לאכילה. ודו"ק.

⁵ ולטהרו מטמאות.

⁶ אפשר ליישב קצת על פי חידושו הגדולה של החסדי דוד על התוספתא (כלים פ"ו הי"ב) דמדייק בדברי רש"י כאן דאפילו בכלי בעלי בתים כל מאי דמקבלי טומאה הוא דוקא אם הצניעו בעל הבית לרימונים, אבל אם לא הצניעו טהור, כשניקב בכזית. עיי"ש באריכות. ולפי"ז, מבוארת היטב דבאומן כיון הצניעו כלי זה למכירה, אפילו שיש באפשריות להשתמש בזה בביתו, מכל מקום לא מקבלי טומאה. ודו"ק.

⁷ עי' מה שכתב ליישב במשנה אחרונה כלים רפ"ז ד"ה כלים בעל הבית.

⁸ מלשוננו שכתב: דעד שניקב כמוציא רמון שם כלי עליו, ומקבל טומאה, לפי שבעל הבית חס על כליו, וכשהוא מוציא זיתים הוא משתמש בו רמונים, אבל כלי אומן שעומד לימכר, טהור בנקב כל שהוא. ע"כ. בשונה מה שכתב רש"י כאן **אם נטמא וניקב**.